

Komunikacja werbalna i niewerbalna

Komunikacja werbalna

JĘZYK (Występuje we wszystkich kulturach świata) - **symboliczne kod służący do komunikowania się;**

Składa się z systemu dźwięków (fonemów) które łącząc się w grupy, czyli **słowa**, które "dźwigają" znaczenia oraz z systemu reguł (gramatyki) umożliwiających tworzenie logicznych wypowiedzi i tekstów

Znaczenia przypisywane poszczególnym słowom (podobnie jak gestom) są czysto umowne. Np. *okno, window, la fenetre*, itd.

JĘZYKOZNAWSTWO (LINGWISTYKA)

Językoznawstwo (lingwistyka) jest nauką o języku. Zajmuje się powstawaniem, rozwojem i funkcjonowaniem języka, a także zależnościami między poszczególnymi językami.

Makrolingwistyka lub *językoznawstwo kontekstualne* bada dopasowanie języka do otaczającego świata, a więc funkcje społeczne języka, proces nauki i wzbogacania języka, procesy wytwarzania i odbioru języka. **Mikrolingwistyka** lub *językoznawstwo niezależne* rozważa język jako taki, a więc jako byt niezależny od otaczającego świata.

Fonetyka zajmuje się badaniem dźwięków mowy ludzkiej (zwanym głoskami) od strony ich artykulacji (tj. sposobu wytwarzania za pomocą narządów mowy), ich cech fizycznych (fonetyka akustyczna) ich odbierania (fonetyka audytywna), reakcji, jakie owe głoski wywołują w psychice człowieka

Fonologia to nauka o systemach dźwiękowych języków. Od fonetyki odróżnia ją podejście do dźwięków: fonologia bada je jako system, fonetyka bada ich właściwości fizyczne. Bodaj najlepiej obrazuje to porównanie mówiące, że fonetyka ma się tak do fonologii jak numizmatyka do nauki o finansach..

Fonem to najmniejsza jednostka mowy rozróżnialna dla użytkowników danego języka.

Morfologia to dziedzina lingwistyki zajmująca się formami odmiennej części mowy (fleksja) oraz słowotwórstwem.

Morfem - najmniejsza część wyrazu będąca nośnikiem znaczenia.

Leksykologia - nauka o słownictwie, o zasobie wyrazów i związków wyrazowych.

Wyraz jest tu rozumiany jako znak prosty, jeśli złożony jest z jednego morfemu, albo znak złożony, jeśli można w nim wyróżnić więcej takich podstawowych jednostek.

Słowotwórstwo - dział językoznawstwa zajmujący się sposobami powstawania nowych wyrazów w języku.

Etymologia to inaczej źródło słów, a także cała nauka badająca pochodzenie słów, zmiany ich znaczenia i formy w miarę upływu czasu

Frazeologia - jest to dział językoznawstwa, zajmujący się analizą utrwalonych w danym języku połączeń wyrazowych

SEMIOTYKA (od greckiego *semeiotikòs*, czyli *dotyczący znaku*) albo **semiologia**, zwana jest także **ogólną teorią znaków**. Ogólna, formalna czyli logiczna teoria języka rozumianego jako system znakowy, zajmująca się językiem w aspekcie jego racjonalności i sprawności w aktach poznania i komunikowania.

Semiotyka dzieli się na trzy dziedziny: semantykę, syntaktykę i pragmatykę.

A. **Semantyka** jest działem lingwistyki który jest definiowany tradycyjnie jako dziedzina zajmująca się znaczeniem (części) słów, zwrotów, zdań i tekstów. **Semantyka** może być uprawiana zarówno z punktu widzenia teoretycznego jak i empirycznego (na przykład psycholingwistycznego)

B. **Syntaktyka** - (gr. syntaktikòs 'porządkujący') - dział językoznawstwa, który zajmuje się:

- składnią,
- stosunkiem znaku do znaku.

Bada między innymi takie zjawiska jak: funkcje wyrazów w zdaniu, stosunki zależnościowe między wyrazami w zdaniu oraz szyk wyrazów w wypowiedzeniu. Opisuje sposoby łączenia się morfemów w zdania. Syntaktyka bada, jaka jest w danym systemie znakowym relacja między znakami. (Gramatyka)

C. **Pragmatyka (pragmatyka lingwistyczna)** rozwinęła się w latach 70. XX wieku i zajmuje się kwestiami stosunków między znakami słownymi a interpretatorami (ludźmi je wypowiadającymi lub słuchającymi), które zachodzą w procesie komunikacji słownej. Inaczej mówiąc, pragmatyka bada sposoby posługiwania się mową przez ludzi (w szczególności

rozumienie i interpretowanie wypowiedzi w zależności od kontekstu), a także mechanizmy niejawnego przekazywania i uzyskiwania informacji przez wypowiedź oraz mechanizmy jej rozumienia.

ETNOLINGWISTYKA jest to dziedzina badań której przedmiotem są wzajemne związki między językami, myśleniem, zachowaniem się człowieka i rzeczywistością, to znaczy między formalną strukturą języka panującą powszechnie a resztą kultury społeczności posługującej się danym językiem.

Nauka ta przede wszystkim bada zależności między danym typem kultury a określonymi typami języka, którymi mówią nosiciele tejże kultury. Etnolingwistyka rozwinęła się głównie na terenie USA, dzięki pracom F. Boasa oraz E. Sapira, jednak za czołowego przedstawiciela tej nauki uważa się B. L. Whorfa (uczeń Sapira).

Według Whorfa, język nie jest tylko środkiem porozumiewania się ludzi, ale zawiera w sobie określony obraz świata, albowiem świat myślowy człowieka jest ściśle powiązany ze strukturą jego języka. Uważał również, że chociaż nie ma języków prymitywnych to jednak każdy język faworyzuje jakiś jeden określony sposób pojmowania świata (nakłada na świat pewną siatkę pojęć), z czego wynika, że język w pewien sposób kształtuje psychikę człowieka posługującego się nim.

Hipoteza Sapira-Whorfa (inna nazwa - **prawo relatywizmu językowego**) to teoria lingwistyczna postulująca, że używany język wpływa w mniejszym lub większym stopniu na sposób myślenia. Nazwa wywodzi się od dwóch językoznawców - Edwarda Sapira i Benjamina Lee Whorfa, zajmujących się głównie językami rdzennych mieszkańców Ameryki.

Słaba postać tej hipotezy mówiąca, że język wpływa na myślenie, może być łatwo sprawdzona. Najbardziej znany test, polegający na pokazywaniu użytkownikom różnych języków trzech kolorowych karteczek i pytaniu ich, które dwa kolory są bardziej podobne, pokazał, że wyniki silnie zależą od tego czy kolory mają tę samą czy inną nazwę w danym języku (np. japońskie *aoi* oznacza zarówno niebieski jak i zielony). Eksperyment ten został przeprowadzony przez Browna i Lenneberga w 1954.

Sz szczególnie trudny do zbadania jest wpływ kategorii gramatycznych takich jak czas czy liczba, który może być znacznie ważniejszy niż wpływ słownictwa.

Silniejsza postać tej hipotezy mówiąca, że język "determinuje" myślenie, jest znacznie trudniejsza do sprawdzenia. Nie ma na nią też silnych dowodów pośrednich i wszystko wskazuje na to, że myślenie przynajmniej częściowo jest niezależne od języka.

W strukturze języka zapisane są często reguły i poglądy społeczne. Niektóre języki są bardziej "demokratyczne", w innych sposób mówienia uwzględnia hierarchię społeczną. Różnie jest rozwiązana też kwestia konstrukcji związanych z płcią. Pewnym dowodem pośrednim na rzecz znacznego udziału języka w myśleniu oraz procesach społecznych są zmiany językowe i znaczeniowe w praktycznie wszystkich grupach związanych wspólną ideologią. Ma to w zamierzeniu wywierać wpływ na sposób myślenia członków grupy.

Podsumowując,

HIPOTEZA SAPIRA-WHORFA stwierdza, że

Język jest nie tylko narzędziem służącym do komunikowania się, ale także do kształtowania pojęć

Struktura języka może znacznie wpłynąć

- na sposób postrzegania rzeczywistości,
- na tworzenie kategorii pojęciowych oraz
- dokonywanie atrybucji

Język wytwarza w naszych umysłach mechanizm, który zmusza nas do rozróżniania rzeczy które są podobne od tych, które się od siebie różnią. W rezultacie osoby posługujące się dwoma różnymi językami nie mogą postrzegać rzeczywistości w ten sam sposób

Przykłady:

Przykłady na słownictwo: Eskimosi mają wiele określeń na śnieg i renifery, Afrykanie na kolor zielony, Polacy na relacje międzyludzkie (kolega, koleżanka, przyjaciel, przyjaciółka, znajomy, znajoma, ona jest moim przyjacielem, ona jest jego przyjaciółką, itp.itp. vs. np. friend/ colleague)

Przykłady na gramatykę: czasy gramatyczne- *Present Perfect* dla Polaków, *Articles* dla Polaków, *I like my teacher* – nieznaną płeć. W języku Indian Hopi – brak przymiotników i przysłówków, liczebniki: jeden, dwa i dużo, itd.

Przykłady na semantykę i pragmatykę np. moja żona jest duża i *wygodna*" (nie lubi pracować), „Wczoraj po południu studiowałem język polski” (kalka ze słowa *study* zamiast *uczyłem się*) , Żarówka „Ostram’ „jesteśmy *głodnymi kobietami*”

Prysłowia oddają system wartości kulturowych np. USA *Czas to pieniądz*, UK: *My home is my castle*, Finlandia *Milczenie jest złotem*, Polska *gość w dom Bóg w dom*, *Jakoś to będzie*, *Co masz zrobić dzisiaj zrób jutro*, Niemcy: *co masz zrobić jutro zrób dzisiaj*

Komunikowanie niewerbalne

może wzmacniać, osłabiać lub zaprzeczać przekazom werbalnym. Komunikaty słowne - odniesienia do konkretnego problemu lub tematu, przekazy niewerbalne przede wszystkim odnoszą się do stosunku między nadawcą i odbiorcą.

Prof. Z. Nęcki wyróżnia dziesięć rodzajów niewerbalnych aktów komunikowania:

1. gestykulacja, a więc ruchy rąk, dłoni, palców, nóg, stóp, głowy, korpusu ciała;
2. mimika wyraz twarzy jako najważniejsze linie przesyłania sygnałów o stanach emocjonalnych, poczynając od tak wyraźnych, jak uśmiech, a kończąc na tak subtelnych, jak wyraz lekkiego zaskoczenia; bogactwo ekspresji mimicznej jest olbrzymie;
3. dotyk i kontakt fizyczny odgrywa ogromną rolę w budowaniu wrażenia bliskości lub dystansu psychicznego. Obyczaje kulturowe określają dość dokładnie obszary ciała, których wolno i których nie wolno dotykać. Kontakt fizyczny jest też regulowany. stopniem znajomości, formalizacją bądź . indywidualizacją spotkania, płcią rozmówców, ich statusem społecznym, organizacyjnym itd.
4. spojrzenia wzajemne i spoglądanie jednostronne, których psychologiczna funkcja jest mniej więcej podobna do funkcji dotyku na odległość. Nawiązanie kontaktu wzrokowego poprzedza kontakt bezpośredni. Częste utrzymywanie kontaktu wzrokowego jest sygnałem przyj_ unikanie i odwracanie wzroku to z kolei sygnały "uników" psychicznych;
5. dystans fizyczny między rozmówcami to ważny sygnał stosunków wzajemnych skracanie dystansu i zbliżanie się do siebie jest znakiem zbliżania się psychicznego, oddalanie się stanowi oznakę utraty kontaktu;
6. pozycja_ ciała wyraża przede wszystkim napięcie wewnętrzne bądź też rozluźnienie; sztywne i zasłonięte ramionami skrzyżowanymi przed klatką piersiową ciało sygnalizuje poczucie zagrożenia i postawę obronną; postawa otwarta i zrelaksowana to sygnał poczucia bezpieczeństwa i pewności siebie; pozycja nazbyt luźna oznacza jednak lekceważenie;
7. wygląd zewnętrzny, ubiór jest częściowo uzależniony od budowy ciała, częściowo od obyczajów kulturowych oraz typów osobowości; staranność ubioru sygnalizuje przywiązywanie wagi np. do oficjalnego spotkania, nadawanie mu specjalnego znaczenia;
8. dźwięki para lingwistyczne (prajęzykowe) tworzą wielką grę znaków komunikacyjnych i sposobów ekspresji uczuć; chodzi tutaj o takie wokalizacje, jak śmiech, płacz, ziewanie, mruczenie, mlaskanie, posapywanie, westchnienia itd.; ich krótkotrwałość nie oznacza, że nie są ważne;
9. jakość wypowiedzi związana z intonacją i natężeniem głosu; można więc mówić zimno albo ciepło, ostro albo łagodnie, monotonna albo dynamicznie, spokojnie albo nerwowo, cicho albo głośno itd.; czasem sposób mówienia jest dla odbiorcy ważniejszy niż przekazywana mu treść;
10. elementy środowiska fizycznego, w którym zachodzą procesy komunikowania, a przede wszystkim: rodzaj przestrzeni. np. ulica, schody, własny gabinet; organizacja i wyposażenie przestrzeni np. rodzaj umeblowania; warunki fizyczne - np. temperatura, hałas, oświetlenie. Właściwie zaaranżowane środowisko fizyczne stanowi wstępny komunikat niewerbalny, poprzedzający_zazwyczaj moment nawiązania kontaktu bezpośredniego. Tak rozumiana aranżacja może wzmocnić lub osłabić treści przekazu werbalnego